

Infățișarea lui Lenin pe scenă a fost pentru toți creatorii de spectacole una din misiunile artistice cele mai dificile. Uriașă personalitate a conducătorului Revoluției proletare a pretins celor chemați să-i redea portretul, eforturi deosebite de concepție și elaborare; mai ales în rezolvarea complicatei probleme de a configura — în amănunte semnificative, pulsind de viață — deopotrivă genialitatea gândirii lui Lenin și omenescul său, intrat în legendă. Autorul trilogiei *Leniniana*, Nikolai Pogodin, povestește, că, încercând să lucreze cu Sciukin la realizarea portretului scenic al lui Lenin, acesta, deși citise îndelung și temeinic operele marelui clasic, s-a ferit să recurgă la sugestiile citatelor. „Nu se poate juca pe scenă — mărturisește Pogodin — un rol alcătuit din citate, oricât de superbe, și din cele mai precise concepții politice...” „Omul poate fi înfățișat în orice moment din viața lui; trebuie, însă, să fie prezentat OMUL și nu o dare de seamă referitoare la el, nu o amintire inertă în imaginația noastră, nu un monument.” Se știe că repetițiile la *Orologiul Kremlinului* pe scena M.H.A.T.-ului s-au desfășurat greu și au durat mult timp, tocmai pentru că soluția scenică a înfrunțării figurii lui Lenin a întârziat să se arate. Continuând și îmbogățind experiența lui Sciukin și Strauh, Boris Smirnov, unul dintre cei mai valoroși interpreți ai lui Lenin, evocă într-un articol*, tocmai strădania sa de a sublinia umanismul lucid și generos, izvorul limpede de înțelepciune al demiurgului Revoluției din Octombrie: „... ce poate fi mai pasionant, mai plin de onoare de a răspunde în arta teatrală decât crearea chipului lui Lenin! Lenin, una din cele mai mari figuri din istorie, este în același timp și cel mai viu contemporan... Am vrut să redau, într-un ritm crescut al acțiunii, arta lui Lenin de a detecta cele mai importante fenomene ale vieții, de a defini simplu și clar sensul politic al evenimentelor. Am încercat, îndeosebi, să redau strălucirea orbitoare a gândirii leniniste, logica ei perfectă... Am urmărit tot timpul să redau

* Boris Smirnov, „Cum l-am înțeles pe Lenin-Omul”, „Teatrul”, nr. 4/1959.

această fulgerătoare percepere a realității, care-l caracteriza pe Lenin, să realizeze transmiterea, cu maximum de claritate, a torentului său de gânduri, capacitatea lui Lenin de a se descurca în lumea complexă a sufletului omenesc, de a sesiza tot ce este bun și valoros și de a respinge cu hotărâre tot ce este josnic...” „Am urmărit ca, pe scena M.H.A.T.-ului, Lenin să fie remarcat nu numai de cei care l-au cunoscut în viață, ci și de generația tinăra care trebuie să-l perceapă ca pe un OM VIU, să recunoască sufletul, gândirea lui Lenin...” „Artistul care interpretează rolul lui Lenin trebuie să-și apropie și să educe zi de zi, în sine însuși, trăsături care erau proprii marelui conducător; deoarece Lenin nu poate fi «reprezentat» pe scenă; ca SĂ TRĂIASCĂ, în spațiul și timpul scenic, el trebuie să fie trăit”.

În teatrul românesc, cea dintâi încercare de a-l reprezenta scenic pe Lenin (în *Orologiul Kremlinului*) a fost propusă unui proaspăt absolvent al I.A.T.C. Încercare, firește, temerară: „Înfrunțarea genialității și personalității unui asemenea om constituie o problemă de viață în munca unui actor”... mărturisirea, cu acel prilej, actorul Gh. Popovici-Poenu. „Încetul cu încetul, mi-am dat seama că nu situațiile și problemele piesei au importanță, ci descoperirea de către mine, în primul rând, a OMULUI Lenin”. Mai târziu, când pe scena Naționalului i-a revenit din nou uriașă răspundere de a înfrunța marea figură, în *A treia, patetica*, același actor a considerat necesar să sublinieze, încă o dată, greutatea de a contura «felul în care gîndește și simte conducătorul proletariatului»... „Dificultatea cea mai mare a rolului constă tocmai în reconstituirea atentă a proceselor intelectuale și emoționale ale marelui om, în dezvăluirea universului de idei de care era animat, în arătarea profundelor și puternicelor trăiri emoționale ale acestuia. «Să iubești oamenii este o sarcină din cale afară de grea» îi spune, la un moment dat, Lenin lui Feodor Diatlov, și în această replică mi se pare că se află cheia rolului pe care-l am de interpretat”.

Leniniana lui Pogodin înscris o pagină exemplară în literatura dramatică sovietică

ȘI LENIN

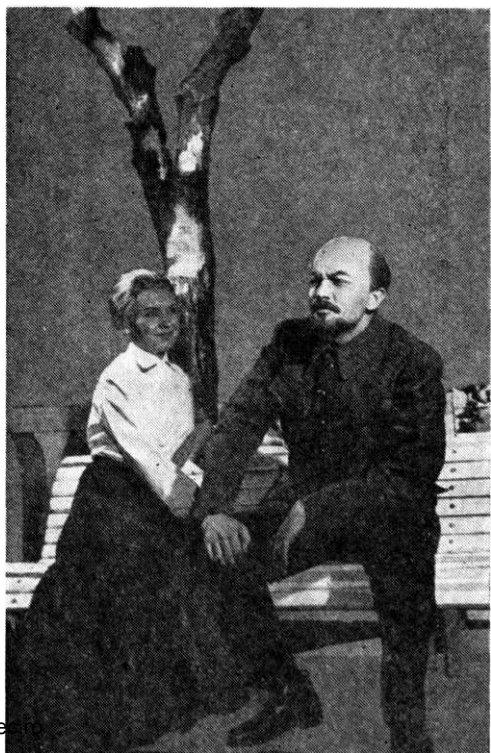
documentară, tocmai pentru că a ocolit reconstituirea rece a istoriei și a măștii leniniene, a propus redarea ei — așa cum a fost — „simplă ca adevărul“; tocmai pentru că a încercat dezvăluirea semnificației gesturilor și a faptelor lui Lenin, dezbrăcate de orice strai demonstrativ, și punerea accentului pe aspectele care exprimă înflăcărata umanitate leninistă. Umanismul lui Lenin, cheie de boltă a întregii construcții dramatice, iată ce conferă operei lui Pogodin actualitate. „*În lumea artei nu pot exista idei fără sentimente, spune Pogodin, după cum nu pot exista sentimente fără fapte. Fie că desenăm figura lui Lenin pe pînză, fie că o prezentăm la cinematograful, fie că o descriem în povestirile noastre, în toate cazurile trebuie să căutăm lucrul cel mai de preț: marea inimă a lui Lenin.*” Efortul de a scoate în relief acest factor esențial: imbinarea trăsăturilor omului politic cu însușirile sale personale adânc omenești, surprinderea lor, în ambianța cotidiană și familială, ca un simbol revoluționar, iată ce a constituit, pentru toți bunii lui interpreți, esența muncii lor, a marii lor răspunderi artistice. „*Am considerat că, pentru a-l întruchipa pe Lenin, trebuie să pătrunzi în însăși natura lui intimă de acțiune și gândire. Acest lucru este foarte complex și a te apropia cît mai mult posibil de acest fel constituie sarcina principală actoricească*”, scria Gh. Leahu, alăturîndu-se astfel (ca interpret al lui Lenin în „Orologiul Kremlinului”) de Liviu Ciulei, care, după creația sa din *Omul cu arma*, nota: „*Sarcina ce-mi revenea era să sugerez spectatorilor, cu mijloace actoricești, personalitatea geniului politic care a fost Lenin... De aceea, am urmărit în afară de redarea textului, cu sensurile lui cît mai intim trăite — așa cum am încercat pe toate căile să le gîndesc în mintea personajului —, să redau acele trăsături principale pe care le-am considerat a fi următoarele:*

a) *capacitatea acestui mare om de a cuprinde o pluralitate de probleme în același timp; în aceeași fracțiune de secundă, mintea lui să sesizeze detaliul și întregul, să-l plaseze în întregul concepției lui despre socie-*



Liviu Ciulei (Lenin) și Ștefan Ciubotărașu (Ivan Șadrin) în „Omul cu arma”

Gh. Popovici-Poenaru (Lenin) și Raluca Zamfirescu (Maria Ilinicina Ulianova) în „A treia, Patetica”



tate și lume, să țină seamă de condițiile realității imediate și de năzuințele pe care le trăia pentru omenire;

b) atenția deosebită pe care o acorda frământărilor în fiecare om, dar mai ales în oamenii simpli, legați direct de viață, fără a folosi abstracțiunile intelectuale"

Modestia, sinceritatea, democratismul, umanismul lui Lenin, unitatea indisolubilă dintre el și poporul revoluționar, încrederea lui în forța clasei muncitoare, în partid, în victoria definitivă și totală a revoluției socialiste, ideea intransigenței revoluționare, toate au fost și pentru mulți alți artiști ai scenei izvorul și telul realizărilor lor. Și fie că a fost vorba de interpretarea lui Lenin-tînărul (Stamate Popescu în *Familia* de Popov); sau în plină maturitate (Vasile Nițulescu, în piesa *În numele revoluției* de Șatrov, Corado Negreanu în *Flori vii*, Constantin Adamoviici în *A treia, patetica* la Arad), actorii noștri au încercat să transmită cu forță emoțională „marea inimă a lui Lenin”. „A uita înseamnă a trăda” spune Lenin în finalul piesei *În numele revoluției* a lui Șatrov. Pentru creatorii din teatru și film, „a nu uita” înseamnă, de fapt, a încerca să transmită cu credință ceea ce a rămas viu din Lenin în oamenii de pretutindeni: integritatea activă și eficientă în marea cauză

a revoluției și socialismului, a păcii în lume — deci, gestul și expresia partinică. Oglin-direa, cu o măiestrie din ce în ce mai perfecționată, a bogăției ideilor lui Lenin, a idealului revoluționar pentru care acest om a trăit, a gândit și a luptat, iată ce trebuie să lumineze permanent fața și conștiința, fapta creatorilor de spectacole, și nu numai ale lor, ci și ale fiecărui om al epocii comu-niste. „*Conduși de Partidul Muncitoresc Român am început să construim în locul ruinelor viață nouă: copiii au crescut bărbăți; comediantii, iată-i oameni. Când în anii de pace, am căutat în cărți puterea de a uita lacrimile, Lenin ne-a venit în ajutor. De la el am învățat, între multe altele, să urmăm cu curaj cuvântul rațiunii și al dragostei: îi studiem opera, chipul moral și viața plină de sacrificii, fără de care nici pana, nici dalta, nici penelul, nici cuvântul înaripat n-ar fi înțeles că talentul, inten-țiile bune, credința și hotărârea fermă nu pot fi puse decât în slujba unei cauze mărețe. Lui Lenin îi mulțumim că am găsit calea dreaptă, frumoasă: adevărul*”. Am citat aceste emoționante cuvinte ale actorului Kovács György, pentru că, fără să-l fi interpretat propriu-zis pe Lenin, a pătruns ceea ce re-prezintă mobilul creației artistice, simbul creator al învățaturii leniniste.

A. A. Deineka : „Apărarea Petrogradului”

